PŘEMOŽENI ARAMEJCŮ (SYRSKÝCH)

Původ materiálu
Kejřová Eva
Pořadí v lekci
23

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 34:8 — *Hospodin?v and?l se položí táborem kolem t?ch, kte?í se bojí Boha, a bude je bránit. Okuste a uz?íte, že Hospodin je dobrý. Blaze muži, který se utíká k n?mu.*

LITURGICKÉ ČTENÍ

2Kr 6,8-13

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- **muž Boží – prorok Elíša** – zaujímá mezi proroky (společně s Elijášem) zvláštní postavení. O obou prorocích, prorocké práci a jejich situaci ve společenství Izraele najdete širší informaci v předcházející úloze „Uzdravení Naamána syrského“.

- **legendu**, jak Elíša znemožnil nepřátelské vojsko, je třeba vidět **v kontextu neustálých bojů s Aramejci**. Pokračování 6. kapitoly líčí, jak trvalý konflikt znelidšťuje (hlad vede ke kanibalismu). V dobách, kdy je důvěra v lidskost zcela vyčerpána a vyřešení konfliktu v nedohlednu, může **legenda** nastoupit jako jeden z prostředků obrany proti beznaději a neustálému strachu z nepřátel. *Legenda ukazuje, ?eho dobrého je ?lov?k díky Bohu schopen.* To známe i z jiných zemí a kultur. V Písmu se vyskytují legendy jen poměrně vzácně. Ale nikdy nemají charakter legend vyrostlých uprostřed církve, která oslavuje své vítězství, diskriminuje druhé nebo se nekriticky vychloubá svou minulostí.

Biblické legendární vypráv?ní nechce ohromit, ochromit nebo zázrakem umlčet pochybujícího. Chce naznačit jen rozměr skutečnosti (lásku k nepřátelům), který nedovedou vidět oči přestrašených a beznadějných Izraelců. Při vyprávění bychom měli zdůraznit právě toto *otevírání možnosti nad?je a milosrdenství* uprostřed beznaděje a válečné nejistoty a nelidskosti.

- **prorok** není nazván **vidoucím**, že by viděl do budoucnosti nebo „ za roh“ – kam oko prostého člověka nedohlédne, ale kvůli tomu, že se dotazuje Hospodina na jeho vůli pro každou situaci – tedy i válečnou. Prorocká schopnost vzdáleného vidění či pohledu do skrytých záměrů se připouští i jindy (Da 2,22n.28-30; Am 3,7). V očích Aramejců je Elíša mocným divotvorcem, jeho jméno je zcela jistě mezi nimi známé.

- **Dótan** ležel asi 15 km severně od Samaří. V celém SZ jsou o něm jen dvě zmínky, zde a v Gn 37,17. Jméno je však také známé z egyptských pramenů.

- **zaslepenost**, kterou byli nepřátelé raněni, není skutečná slepota (tu nazývá hebrejština jinak), nýbrž neschopnost vidět věci tak, jak jsou, správně hodnotit skutečnost. Biblické vyprávění chce takto znázornit marnost jakéhokoli lidského úsilí, jakmile se do věci vloží sám Bůh.

- ze **zaslepených bojovníků se stávají zajatci**. Král se ptá, jak se zajatými naložit. Elíša trvá na tom, aby se s nimi jednalo jako s **hosty**. To bylo v době, kdy byli zajatí zabíjeni, v lepším případě prodáváni do otroctví, naprosto neobvyklé. Pohostinství prokázané nepříteli je tedy v přímém protikladu s dobovými zvyky.

- **chléb a voda** není „obvyklou“ stravou zajatců a vězňů. Společné stolování, chléb a voda, či obecně pokrm a nápoj, dodnes v Orientě zavazují hostitele i pohoštěného. Společným jídlem se stolující staví pod Boží ochranu. Zajatci nemohou nabídnuté pohostinství odmítnout a musí se vzdát dalšího boje. Hospodin se jim v tomto dění také zjevuje jako Bůh milosrdný, který nemá zálibu lidské krvi. Také nepřátelští Aramejci mají poznat Boha Izraele a přiklonit se k němu a jeho lidu.

2. úskalí příběhu:

Elíša není geniální špion, který kazí plány nepřátel bez vysílačky a odposlouchávacího zařízení. Ani nepoužívá telepatie. Není to zázračný prorok nebo postava z rodu Gandalfa. Jeho výjimečnost má na svědomí legenda.

Nejmladším dětem nemusíme zmiňovat, že vyprávění má legendární rysy, chápou příběh v jeho jádru a legendárních rysů si nevšímají, nepochybují o nich.

Starším dětem bychom měli připomenout, že biblická zvěst je pravdivě vyjádřena pomocí podobenství, písní, vyznání ale i legend. Ježíšova podobenství také nejsou referátem o historických událostech, a přesto pravdivě vystihují skutečnost království Božího. Zázračné

rysy vyprávění bychom neměli vysvětlovat jako důsledek obzvláště zbožné modlitby nebo výjimečně obdarovaného člověka. Legenda nám pravdivě vypráví o tom, že nepřátelství lze zrušit jedině milosrdenstvím.

Poměry ve válkou vyčerpané zemi mohou sice děti (okrajově) znát z novinového či televizního zpravodajství, neumějí si však skutečnou tíhu takových poměrů představit. Neumíme to ani my dospělí, pokud nepracujeme v humanitárních misích a pod., protože už několik generací žijeme bez válečných konfliktů. Tuto problematiku umějí zprostředkovat někteří novináři, kteří nechtějí jen zaujmout krvavostí konfliktů, ale usilují o hlubší blízkost – viz např. kniha rozhovorů Petry Procházkové Aluminiová královna, kterou vedla z ženami z válkou rozvráceného čečenského Grozného.

Pokud se chybějící zkušenost snažíme nahradit např. rozhovorem o odpuštění nepřátelství (viz motivace), pamatujme na to, že se jedná o příklad, resp. zkušenost z oblasti individuálních mezilidských vztahů. Tam, kde je rozvrácená kolektivní perspektiva a společnost ovládne pocit naprosté nemohoucnosti, je beznaděj – a naopak zavilost ve vztahu k nepřátelům – ještě hlubší. A právě doprostřed takového rozpoložení vnáší elíšovská legenda naději na obnovu lidskosti.

3. metodické pokyny:

Rozluštění obrázku mohou děti hledat před i po vyprávění. Na začátku to soustředí jejich pozornost a při výkladu potom mohou sledovat, zda a jak se v něm výsledky jejich úkolu objevují a potvrzují. Na konci jim úkol znovu zjednodušeně připomene vyznění příběhu.

4. pomůcky:

Obrázky starověkých bitev; ilustrace jednání se zajatci v dávných dobách, ale i obrázky ze současnosti.

Vzpomeňte s dětmi na gesta, která znamenají smíření, konec boje: např. zvednuté ruce, podaná ruka, alumet indiánů apod.

Pokuste se najít příklady pro porovnání slepoty a zaslepenosti v příběhu nebo v obraze.

5. motivační uvedení do příběhu:

Motivace pro mladší a střední školní věk

Zkusili jste někdy svému spolužákovi, který se choval nepřátelsky, nabídnout pomoc? Nebo se vám to zdálo jako „blbost“, která není na místě a o kterou se nemá cenu pokoušet?

Motivace pro starší školní věk

Stalo se vám, že jste něco provedli a místo očekávaného trestu vám bylo odpuštěno? Poznali jste odpuštění z lásky. Je takové milosrdenství slabost, nebo ve vás vzbudilo vděčnost a vy jste pak byli poslušnější?

6. osnovy vyprávění:

a) poznámka a osnova pro mladší školní věk:

můžete užít BD, úloha č. 74 Prorok Elizeus vítězí nad Syřany (2Kr 6,8-23)

I. Motivace

II. Vleklé boje Aramejců s Izraelci

III. Prorok Elíša maří aramejské válečné plány

IV. Elíša vede vojáky do Samaří

V. Král hostí nepřátele vodou a chlebem

VI. Vojáci jsou propuštěni domů, v Izraelcích již nevidí nepřátele

b) poznámka a osnova pro střední školní věk:

Pokuste se využít rozhovoru o tom, zda a jak funguje „realita odpuštění“. Na ten pak můžete navázat příběhem, který právě pro takovou perspektivu chce otevřít oči.

I. Motivace

II. Aramejští násilníci pustoší izraelskou zemi

III. Elíša znemožňuje nájezdy aramejských

IV. Aramejský král chce odstranit Božího proroka

V. Aramejské vojsko se pokouší zmocnit Elíši

VI. Elíšova modlitba a Hospodinův zásah

VII. Bezmocní Aramejci v Samaří

VIII. Vojáci nejsou pobiti, ale pohoštěni vodou a chlebem

IX. Závaznost společného stolování před Bohem

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Dědeček přišel do kuchyně: „Neviděl jste někdo moje brejle? Nemůžu je najít.“ Karlík povídá: „Ale dědo, vždyť je máš na nose!“ – To je starý vtip, řeknete si. Možná. I když i mně se nedávno stalo něco podobného. Někdy prostě nejsme schopní vidět něco, co každý druhý vidí na první pohled, i když třeba máme dobrý zrak. – S těmi brýlemi to byla spíš roztržitost. Někdy nám ale brání správně vidět třeba strach, nebo vztek, nebo také únava a beznaděj, nebo povrchnost, nezájem i lehkomyslnost. A v takové chvíli může „vidět“ lépe i člověk, který má tak nemocné oči, že je slepý.

II. VLEKLÉ BOJE ARAMEJCŮ S IZRAELCI

I když si každou chvíli na něco stěžujeme a i když v naší zemi není všechno v pořádku, dá se říci, že se máme většinou dost dobře. Poslední válku zažili už jen vaši dědečkové a babičky a i na to, co se tady dělo před sametovou revolucí, lidé už zapomínají. My známe válku naštěstí už jen z televize a asi si nedokážeme představit, co to je žít mnoho let ve válce. Možná někdo z vás zažil, co je to šikana ve škole. I to může být těžké. Ale válka je ještě mnohem a mnohem horší. To je asi takové, jako kdyby byla povodeň každého půl roku.

Neustále mít strach, jaká pohroma přijde zítra, kdo z mých blízkých umře, co zase nepřítel zničí; neznat, co je pocit bezpečí, to člověka změní. Začne se bát. Už se nedokáže radovat nebo se na něco těšit. A neví, jak dál. Ztratí naději.

Takový člověk pak může být – jak jsme o tom mluvili na začátku – zaslepený strachem, únavou a beznadějí. Potřebuje povzbudit, potřebuje pomoci, aby našel nějaké východisko.

Dnes si máme povídat o válce Izraelců s Aramejci (se Syrskými). V Izraeli ta válka trvala už hodně dlouho. A lidé už byli zoufalí a ztráceli naději. Neměli co jíst, protože pole byla zničená a nikdo neměl čas zasít obilí a sklidit úrodu, zásoby jim sebrali nepřátelé. Mysleli si, že mír může nastat jedině tak, že pobijí všechny své nepřátele. Až budou všichni nepřátelé mrtví, bude dobře. Ale totéž si mysleli i na druhé straně, a tak válka trvala dál.

III. PROROK ELÍŠA KAZÍ PLÁNY NEPŘÁTEL

A přece Izraelcům svitla naděje. Ve městě Dótan žil Boží prorok Elíša. V bibli je někdy místo slova prorok použito slovo vidoucí. To znamená, že není zaslepený strachem, ale důvěřuje Hospodinu, a proto „vidí“ trochu dál nežli ostatní lidé. Tenhle prorok Elíša radil izraelskému králi. Měl důvěru v Hospodina, a proto dokázal uhodnout, jaké plány má nepřítel. Tak se stalo, že Izraelci byli na nepřítele všude dobře připraveni: věděli, kudy nepřátelské vojsko potáhne a kde se chce utábořit.

IV. ARAMEJSKÝ KRÁL CHCE ODSTRANIT ELÍŠU

Aramejský král měl hroznou zlost. Mezi svými lidmi má určitě zrádce. Protože jinak to není možné. Kdyby to bylo jednou, dvakrát – mohla by to být náhoda, ale tohle se stalo víckrát.

Svolal své lidi a řekl jim: „Proč mi rovnou neřeknete, kdo donáší izraelskému králi? Kdykoliv se někde utábořím se svým vojskem, už tam čekají zvědové izraelského krále.“ Ale jeden z aramejských generálů odpověděl: „Nikdo tě nezrazuje. To má všechno na svědomí Elíša. Je to prorok a ten prozradí izraelskému králi všechno, co řekneš. I to, co vyslovíš úplně potichu ve své ložnici!“ Aramejský král poručil: „Zjistěte, kde ten prorok je, a zajmeme ho.“ Vyzvědači vyrazili na průzkum a brzy přišli královi vyřídit: Elíša je ve městě Dótan.

Aramejský král tam vyslal po zuby ozbrojené vojsko, nejen pěchotu, měli i koně a vozy. Když byla noc, obklíčili město. Ráno na obyvatele města čekalo překvapení – kolem dokola aramejští vojáci. Elíšův sluha vstal brzo ráno, aby přinesl vodu a rozdělal oheň. Vyjde ven a propána! Vojáci! Běží zpátky a polekaně se ptá Elíši: „Co budeme dělat?“ Má hrozný strach. Elíša se nebojí, věří Pánu Bohu. A modlí se, aby i jeho sluha přestal být zaslepený strachem a viděl, že není důvod se bát. V bibli je napsáno, že Hospodin skutečně otevřel mládenci oči a on uviděl horu plnou koní a ohnivých vozů kolem Elíši. Toto „Boží vojsko“ bylo mnohem větší než to aramejské. Ale nebojovalo se, jak byste možná očekávali (zvlášť vy, kteří rádi sledujete akční filmy v televizi).

V. ELÍŠA VEDE VOJSKO DO SAMAŘÍ

Všichni ve městě Dótan vědí, pro koho si vojáci přišli. Elíša by se měl rychle někam schovat. Ale Elíša udělá úplně něco jiného. Skoro to zní jako vtip. Nevíte, zda se tomu smát jako podařenému žertu, anebo obdivovat Elíšovu odvahu. Šel k vojákům a řekl jim: „Koho hledáte? Ale to jdete špatně. Pojďte, já vám ukážu správnou cestu. Já vás dovedu k tomu prorokovi, kterého hledáte.“

Nikoho z vojáků nenapadlo, že by někdo mohl mít takovou odvahu. Ale nebyla to jenom odvaha. Tak jako Bůh otevřel oči Elíšovu služebníku, aby viděl, tak Bůh zavřel oči aramejských vojáků, aby neviděli. Nebyli slepí, jenom neviděli správně. A tak se nechali od Elíši vést. Ani ve snu je nenapadlo, že je vodí za nos sám Elíša. A ten je vedl do Samaří, izraelskému králi přímo před práh. Tam jim to došlo. Najednou prohlédli. A viděli, že je zle, že jsou přímo uprostřed nepřátel. Nemělo smysl se bránit. Připravovali se na smrt.

VI. KONEC, KTERÝ NIKDO NEČEKAL

Izraelský král vyšel ven a byl překvapen i na rozpacích. Co má dělat? Jak se má rozhodnout? V tehdejší době žádné Ženevské konvence neplatily a zajatce čekala buď smrt, nebo otroctví. Izraelský král váhal. Byli to nepřátelé, zasluhovali smrt. Kdyby je přemohl v bitvě, tak by se na nic neptal, ale takhle nevěděl, co má dělat. Když mu je Elíša přivedl až k domu, možná mu to připadalo trochu nepatřičné rozhodovat sám o jejich osudu. A proto se proroka ptá: „Mám je pobít?“ Ale Elíša nesouhlasil: „Copak jsi je přemohl v bitvě, abys měl právo je zabít?“ Teď se ale izraelský král divil ještě víc. Copak je nějaká další možnost? Co s nimi tedy máme udělat? Elíša řekl: „Dej jim chléb a vodu a pak je

propusť.“

To bylo překvapení! Ti zajatí vojáci byli jistě po té cestě hladoví a žízniví, ale možná měli i své zásoby a s tím hladem to nemuselo být tak zlé. Ale tohle bylo něco víc než obyčejné jídlo. Možná si pamatujete z jiných úloh, že v Izraeli platila zvláštní pravidla týkající se jídla. Izraelci si nesedli ke společnému jídlu s pohany anebo s nepřáteli. S někým pojíst – to bylo jako u indiánů vykouřit dýmku míru nebo málem uzavřít bratrství. To byla vlastně přátelská smlouva. Jako když si podáte ruce a plácnete si. Při jídle se odkládaly zbraně, člověk byl při jídle zranitelný a tak si nesedl k jídlu s nikým, komu nedůvěřoval. Připravit stůl nepřátelským vojákům, to bylo to poslední, co by asi krále a jeho družinu napadlo.

Avšak izraelský král Elíšu poslechl. Dal připravit hostinu, nakrmil nepřátele a pak jim dovolil jít domů. Aramejští vojáci tohle opravdu nečekali. Už se loučili se životem, a teď se vracejí domů. Jak to bude dál? Tihle lidé už do války proti Izraeli nepůjdou. Už nemají důvod válčit. Už jsou přece přátelé. A možná, že se i trochu styděli. Prožili úžasnou věc – směli pocítit na vlastní kůži, jak je Bůh Izraelců jiný nežli všechno, co až doposud znali, jak je milosrdný.

VII. NEPŘÁTELSTVÍ LZE ZRUŠIT JEDINĚ MILOSRDENSTVÍM

Někteří z vás si možná říkají: Hezká pohádka, jenže ve skutečnosti je to jinak. Copak dneska nepřítele odradí, když mu uvaříme kafe? Jistě, některého nepřítele neodradí ani dobrá vůle na druhé straně. Jenže mnohem častěji právě ta dobrá vůle na obou stranách chybí. Nabídnout přátelství nepříteli je moc těžké a ne vždycky to vyjde, ale měli bychom o této možnosti alespoň uvažovat. Někdy stačí sebrat sílu a udělat první krok.

Tento příběh se ocitl v bibli proto, že je velmi důležitý. Ta válka s Aramejci nebyla v Izraeli poslední a tak si lidé, když jim bylo těžko a neviděli žádné východisko, měli připomínat, jak Hospodin skrze Elíšu usmířil Izrael s nepřáteli. A – jakkoli je to těžké – tento příběh říká i nám, že jiné řešení, nežli odpuštění a smíření, neexistuje.

MODLITBA

Pane Bože, otevírej nám oči, když jsme zaslepení, abychom dokázali najít to správné řešení i v bezvýchodné situaci. A dávej nám sílu a odvahu, abychom dokázali být milosrdní ke svým nepřátelům. Amen.

podněty pro rozhovor:

- znáte legendy z českých dějin? Které z nich obsahují vyprávění o smíření, spravedlnosti, odpuštění?

- víte, čím se liší prorok Elíša od špionů? Snaží se špioni o nápravu nepřátel, nebo o jejich likvidaci?

- slyšeli jste někdy výraz „slepá nenávist“? Co to znamená? Jak ještě může být člověk „zaslepený“, ačkoli má zrak v pořádku?

- víte, že někteří lidé mohou dočasně oslepnout při úrazu nebo nervovém přetížení?

- kde jinde v Bibli čteme o milování nepřátel?

- připomeňte dětem, že i docela obyčejná pochvala, pohlazení, blízkost rodičů, aj. má „zázračnou moc“.

- je moudré nepříteli odpustit a být k němu milosrdný? Je to recept pro každou situaci?

- myslíte, že stačí dobrá vůle, nabídnutá ruka, aby nepřátelství pominulo? Nebo se dá nepřítel zastavit jen hrozbou, zbraní?

- víte, kde se ve světě bojuje – válčí? Které země jednají o míru či příměří? Víte, že je i naše země zastoupena v mezinárodních jednotkách, které usilují o mír ve válčících zemích?

Odkaz na pracovní list
23 Přemoženi syrských
Odkaz na píseň
To já, ó Pane můj, půjdu, když mne posíláš
Pánu dík vzdávejte
Pán nás učil v svém svatém kázání
Jděte dál (SV114)
Mír na zemi daruj nám
Není lepší na tom světě nežli Boha ctíti
Pomine země v suchopár proměněná vidinami
Cílová skupina
Mladší školní

Starší školní

Katechetické cykly

Pozvání na cestu Starý zákon 2

Biblický odkaz (kat)

2 Královská 6,8–23